

Kultura / Izvoz umjetnosti

HRVATSKA SKULPTURA U PRESTIZNOM MUZEJU PANACEA

IZLOŽBA Instalacija Božice Dee Matasić bit će šest tjedana u Muzeju

AUTORICA JE SVOJ NASTUP U NICI FINANCIRALA UZ POMOĆ OBITELJI I BILA SRETNNA KAD BI DOBILA MAKAR I NEGATIVAN ODGOVOR OD SPONZORA

"NEMAMO MI NI GALERISTE NI TRŽIŠTE UMJETNINA"

Izložba ide u Nici samo zbog upornosti kustose Jasminke Poklečki Stošić i kiparice Božice Dee Matasić

Piše: **BOJANA RADOVIĆ**
bojana.radovic@vecerniji.net

Kada je prije desetak dana Ivica Kostelić pobijedio u Wengenu, središnji Dnevnik nacionalne televizije počeo je tom vijestima. Uza sav respekt prema Ivici Kosteljiću, treba reći da je Sanja Iveković prije tri tjedna otvorila svoju retrospektivu u Muzeju moderne

umjetnosti u New Yorku. A to ne samo da nije bila prva vijest na dan otvorenja nego to na HTV-u uopće nije spomenuto. A te dvije stvari su jednako vrijedne, za sve nas i za percepciju Hrvatske u svijetu! Tako priča Jasminka Poklečki Stošić, viša kustosica u Klovićevim dvorima, žena koja se pobrinula za još jednu veliku vijest iz kulture. Naime, upravo je ona izborila termin od šest tjedana u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti u Nici (drugi takav muzej po važnosti u Francuskoj) za izložbu kiparice Božice Dee Matasić, koja će tamo predstaviti svoju instalaciju Panacea, koja se sastoji od čak dvanaest skulptura.

Panacea je riječ iz starogrčkog i u prijevodu bi to bio lijek za sve bolesti. Sam oblik skulpture podsjeća na pilule koje ljudi danas gutaju u pokušaju da na brzinu riješe svoje probleme ili zadrže mladost. Ona stoga ironizira i propituje ljudsku potrebu za brzim rješenjima, ali istodobno djeluje terapeutski. Ona kod ljudi oslobađa infantilni moment u kojem se oni igraju i opuste – priča autorica Božica Dea Matasić i objašnjava.

Panacea je interaktivna ambijentalna skulptura koju je hrvatska publika imala priliku vidjeti na izložbi u MSU. No, ondje je bila sastavljena od pet objekata, a u Nici ide njih dvanaest. Publika je odlično reagirala na te skulpture. Štoviše, Panacea je osvojila nagradu publike na THT-ovu natječaju. Ljudi su se doslovno satima igrali s njom. Gledala sam čovjeka koji si je zaista dao truda da otkrije kako "ona radi". Ljuljao ju je, tražio neki koji bi sa stropa držale skulpturu, da bi na kraju prislalao uz nju svoje ključeve, jer je očito zaključio da je negdje u dnu skulpture magnet koji je vraća u prvobitan položaj. Naravno, magnet nema. Fotografije instalacije ne otkrivaju taj kinetički element koji je najvažniji i koji stvara tu začudnost. Prvo što čovjek uoči je forma koja sama po sebi ne bi trebala stajati uspravno, a igra i čudo počinju kada je gurnete i zaljuljate, jer ona se uvijek vraća u prvobitan položaj. Čak i u ovo doba tehnoloških rješenja ljudi su zatečeni i to ih potiče na interakciju s mojim radom.

IZDRŽLIVOST AUTOMOBILA
Autorica otkriva da je bilo jako komplicirano sve to tehnički složiti i realizirati, jer riječ je o skulpturama napravljenim od poliesterske smole tretiranih autolakom kako bi imala izdržljivost elementa karoserije svakog automobila, a u njima je olovni uteg koji im daje to nisko težiste. Referiraju se na tri osnovna izvora: američke roly-poly lutke koje su se pojavile na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće; japanske lutke Daruma, koje se u toj zemlji daruju za sreću i značajne su za japansku tradiciju te nose kompleksnu simboliku (upornost, postojanost, izdržljivost, ili koliko vas puta život bacila na pod, toliko puta trebate ustati). Zadnja referentna točka bile bi lutke Bobo koje su poslužile u jednom eksperimentu koji je dokazao da djeca kopiraju postupke odraslih.

Izložba u Nici otvara se 10. veljače i trajat će punih šest tjedana, do 25. ožujka, a kustosica Jasminka Poklečki Stošić otkriva kako je dogovorila: – Još prije godinu dana razgovarala sam s Gilbertom Perleijnom, ravnateljem Muzeja moderne i suvremene umjetnosti u Nici koji mi je dugogodišnji prijatelj. Pitala sam ga je li moguće u njegovu muzeju predstaviti izložbu nekog hrvatskog autora. Rekao mi je da ne može ništa obećati. Kako je riječ o muzeju koji je ne samo u Francuskoj nego i globalno važan, te kako svi recentni francuski umjetnici čekaju u redu kako bi u njemu izlagali, bila sam svjesna da šanse nisu velike. Ipak sam polagala nade u naše prijateljstvo, jer sve što sam do sada radila pokazalo je da se tako najlakše rješavaju problemi. Predložila sam mu baš Božicu i pokazala mu njezine radove. On je dosta dugo razmišljao o mogućnosti njezine izložbe, no na kraju je odučio pozvati našu kiparicu da u Nici predstavi svoju Panaceu. No, kada je slavni francuski muzej odredio termin i pozvao našu autoricu na izložbu koja je svakako proboj hrvatske umjetnosti u svijet, počeli su problemi s njezinom realizacijom. Kompletni troškovi izložbe iznose 110.000 kuna. Njihovo pokrivanje zapravo otkriva otužno stanje stvari u recentnoj likovnoj umjetnosti, ali i način na koji naša zemlja promovira u inozemstvu svoje umjetnike.

– Jasn je da je sada loš trenutak za umjetnost. Kriza, recesija, gospodarstvo na niskim granama i svuda se štediti. Ali kompletni troškovi su 110.000 kuna – za šest tjedana u jed-

nom od najprestižnijih muzeja svijeta. Izložbu će, nadamo se, podržati Ministarstvo kulture i grad Zagreb. – Panacea je prošle godine javila na raspisane natječaje čiji rezultati se uskoro očekuju. No, sigurno je ne bi bilo da nije pomogla obitelj i prijatelji umjetnice – priča Jasminka Poklečki Stošić i nastavlja: – Obratile smo se brojnim tvrtkama i poduzetnicima, poslale smo zaista desetine i desetine molbi i na kraju smo bile sretna kada bi nam netko poslao makar i negativan odgovor, jer smo naišle na potpuno ignoriranje. A molbe smo slale zaista velikim tvrtkama, onima kojima desetak tisuća kuna nije neki problem. Sve bez ikakvih rezultata. Razgovarala sam s jednim našim jakim gospodarstvenikom i čovjek mi je rekao: "Da mi nudite izložbu Picassa, Van Gogha ili Modiglianija", vjerojatno je nabrojio sve koje zna, "bez problema dao bih vam taj novac. Ali hrvatska kiparica, to je druga priča. Znamo, nije ona Picasso". A kada takvom čovjeku kažete da Picasso nije hrvatski umjetnik i da trebamo razmisliti o potpori hrvatskom umjetniku koji je uspio dobiti značajan termin u značajnom muzeju, odgovora nema.

Gdje da onda hrvatski umjetnici traže sponzore, pitaju se kiparica i kustosica, a pitanje bi zapravo trebalo ići još dalje: ima li uopće smisla truditi se raditi i izlagati? – Konkurencija je u inozemstvu ogromna, čekaju tisuće umjetnika. I zato se sve obično svodi na osobne

kontakte putem kojih sam prije četiri godine i kiparu Dalboru Stošiću dogovorila retrospektivu u Luksemburgu. Meni osobno je jako važno promovirati hrvatske umjetnike, dokazati da su jednako kvalitetni kao i njihovi inozemni kolege, ali nisu dovoljno prisutni. Pokazala je to i izložba Suvremeno hrvatsko kiparstvo, koja je obišla niz europskih zemalja i pokazala da možemo i te kao parirati stranum umjetnicima. No, institucije na tome premalo rade. Primjerice, nijedan od naših muzeja ne iznistiira na reciprocity. Ako k nama dolazi neka velika strana izložba, zašto se ne pokuša strancima ponuditi nešto na šer zauzvrat – kaže Jasminka Poklečki Stošić.

SAMO UMJETNIK NIJE PLAĆEN
Samoj kiparici Božici Dee Matasić jasno je da će nakon izložbe u Nici uslijediti novi pozivi. No, kako uopće odgovoriti na njih? – Moguće je da sada uslijedi poziv nekog drugog muzeja. Imam već pozive za izložbu u Hrvatskoj, ali nakon svih napora i novca koji sam morala uložiti u ovu izložbu, odučila sam da ubuduće neću izlagati nisu li mi pokriveni produkcijski troškovi. Naime, kod nas je svaki umjetnik koji izlaže u apsurdnoj situaciji. Svi koji rade na njegovoj izložbi – od pisca i tiskara kataloga pa do žene koja čisti galeriju ili čovjeka iz osiguranja – plaćeni su za tu izložbu. Ali ne i umjetnik! A vrlo je upitno hoće li netko nakon izložbe kupiti neki rad. I zato, zbog minimalnog dostojanstva sebe kao umjetnice, bez pokrivenih produkcijskih troškova li honorara, više ne želim izlagati. Dakle, sve moje buduće izložbe ovisu o ozbiljnosti ponude – kaže umjetnica čiji je rad i te kako uočen u javnosti. Ponajprije zato što, za razliku od

Kultura / Izvoz umjetnosti

MAMAC Pritvor iz Muzeja moderne i suvremene umjetnosti u Nici (MAMAC) koji se smatra drugim najopćim francuskim i jednim od globalno prestižnih muzeja.

"Da mi nudite izložbu Picassa, Van Gogha ili Modiglianija", dao bih vam taj novac. Ali hrvatska kiparica je druga priča", rekao je jedan gospodarstvenik

brojnih svojih kolega koji i dalje rade klasičnim kiparskim materijalima (kamen, drvo, bronca) ona prihvaća izlazov novih tehnologija, iskušava nove materijale (takva je i Panacea) i njezini radovi nadilaze tradicionalno shvaćanje skulpture.

Razgovor o problemima financiranja izložbe u Nici, ali i o apsurdnosti izlaganja u nas nužno nas je doveo do pitanja o tržištu umjetnina u Hrvatskoj.

PRODAJU UMJETNOSTI KAO CIPELE
– Ono ne postoji! – uglas govore Božica Dea Matasić i Jasminka Poklečki Stošić.

– To je dobro znana činjenica i, nažalost, nije nikakva novost. Ne možemo govoriti ni o našim galeristima. Ni oni u Hrvatskoj ne postoje. Galerist u svijetu je onaj tko ima privatnu galeriju i ulazi svoj novac u umjetnost. On je taj koji otkriva i promovira nove umjetnike, investira u njih, pomaže im, predstavlja ih u svijetu te na sajmovima umjetnosti... On prodaje i naručuje njihove radove. Sve to kod nas ne postoji. Ovdje ljudi koji sebe nazivaju galeristima prodaju slike kao što bi prodavali cipele. Naravno, postoje oni koji se trude, nekoliko privatnih galerija koje pokušavaju, koje organiziraju izložbe, ali sve je to još jako malo i milijama daleko od pojma galerista. Ove kod nas ja zovem mobil-galeristima. Oni žive na račun umjetnika. To su oni koji sami kažu da žive na račun mrtvaca. Njih ne možemo zvati galeristima, jer oni su trgovci, zapravo prekupci po sistemu kupi jeftinije – prodaj skuplje. Oni naše velike umjetnike, prvenstveno slavne slikare iz razdoblja moderne, počevši od Bukovca, razvijaju mrtvacima, i žive na njihov račun i na račun svih onih koji se u ovoj situaciji moraju odrediti obiteljskog naslijeđa – kaže Jasminka Poklečki Stošić, a Božica Dea Matasić dodaje: – Važnost je ove izložbe toliko velika da ju je teško objasniti ljudima izvan struke. Za svakog hrvatskog umjetnika, ne samo likovnog, svaki uspjeh u inozemstvu, svaka mogućnost koja se otvori, iznimno je važna. To je prekretnica.

Može li Panacea biti prekretnica u glavama svih onih koji odućuju u hrvatskoj likovnoj umjetnosti?

1. Mjesecari – rad koji je bio smješten u parku Maksimir u sklopu akcije Srećolovka.
2. Danas autoricu ljudi pitaju ima li šanse da se Mjesecare vrati na jezero u Maksimiru.
3. Biorfornitormorfne skulpture dimenzija 3 do 6 metara nalaze se u predvorju Erste banke u Zagrebu.
4. Izazov svjetlosti – izložba iz 2002. godine u Galeriji Studentskog centra.
5. Kada je pet dijelova Panacee bilo izloženo u MSU ljudi su se satima igrali s njima – odrasli i djeca podjednako.
6. U našem dobu vhrunske tehnologije privukao ih je princip iz roly-poly lutkica s kojima su se djeca igrala na prijelazu 19. u 20. stoljeće.

GALERISTI Kod nas su samo nakupci

Kultiviranje

BOŠNJAČKI SE "BEHAR" NE BOJI SVOG MUFTIJE

velikoj međskoj tihni u Hrvatskoj je potkraj prošle godine obilježena dvadeset godina postojanja Kulturnog društva Bošnjaka Hrvatske Preporod, kao i izdavanje stotog broja uglednog Preporodova časopisa za kulturu i društvene pitanja Behar i najnoviji broj Behara, koji izlazi i redovito i mihi zanimljive teme, povećani su nedovoljni izvanciniki, ali i sevdaha, kao i nedavno preinuitiom knjišiku bosanske književnosti i kiparu Neđadi Ibrimoviću, autoru romana kao što su "Ugurski" i "Vještici". Očito se tako u tom dostojanstvenom Ibrimovićevskom dvobroju i ona oclena Abdulaha Sidrana da je Ibrimović bio najveći umjetnik ikada rođen u Bosni i Hercegovini. Valjda će mi se sada upokop preatati podanjetivati kada budem pomajivno tu rekcinu, nada se Sidran koji je posljednjih mjeseci ultimativna književna zvijezda po Hrvatskoj. Behar donosi i fotografije Ibrimovićevih krihkih, pomalo dajilevki nedokločivih skulptura, ali i njegove opesne, poslijednji kuturisti dan Ervina Jahina u kojem pišao slobodno se uzavazno drveća koje je živo, a ne može tin hodit. A iste valjda vrijedi i za ljude.

UREDNIK SEAD BEGOVIĆ PROZVAO JE ŠEVKA EF. OMERBAŠIĆA ZBOG MONOGRAFIJE "ISLAM I MUSLIMANI U HRVATSKOJ"

Seci ultimativna književna zvijezda po Hrvatskoj, Behar donosi i fotografije Ibrimovićevih krihkih, pomalo dajilevki nedokločivih skulptura, ali i njegove opesne, poslijednji kuturisti dan Ervina Jahina u kojem pišao slobodno se uzavazno drveća koje je živo, a ne može tin hodit. A iste valjda vrijedi i za ljude.

OD SEFARDA DO BERBERA
Bavio se Behar protekle godine raznim temama, od sefardita u Bosni i Hercegovini, preko saboriziranih Francislava Ruslita, pa do portretistica Marudna Berbera, Esata Gmida ili pak Izazova Kirtovića. I njegov uspjeh čitao moguće bi pomislili da u bošnjačkoj zajednici u Hrvatskoj cvjeta: sami behar je da je preporod vidljiv na svim područjima. Doima se na prvi pogled kao da hrvatski Bošnjaci ne dijele sudbinu drugih građana ove ostranjenosti zemlje koja ima vladu i tere kormulara i bez pušice, nego amilano i n intelektualno vi-